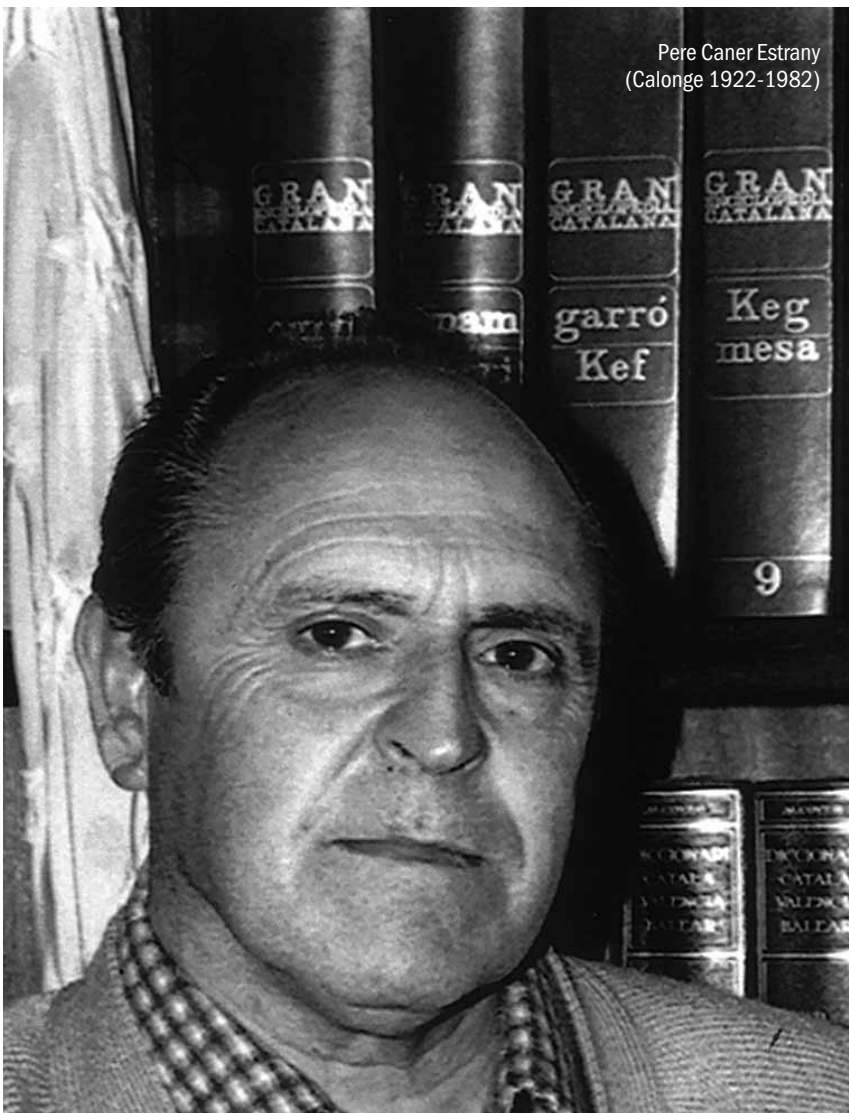

Història

Pere Caner, de Calonge, activista cultural i resistent polític

---

Joan Molla

Pere Caner Estrany
(Calonge 1922-1982)

Sóc un dels admiradors de Pere Caner. En vida m'honrà col·laborant en determinades iniciatives (Grup Juvenil de la Unió Esportiva Calonge, alguna actuació en la transició social i política del règim del general Franco fins a l'actual, eleccions municipals de 1979 i subsegüent equip de govern de l'Ajuntament), i després m'he inspirat una i altra vegada en el record de les seves dignes actituds, en els seus llibres i en els seus articles. Enguany s'escau el vint-i-cinquè aniversari de la seva mort.

Preocupació pel patrimoni cultural

Pere Caner Estrany (1922-1982), mestre, va ser nomenat fill predilecte de Calonge (1984) per la seva empremta cultural, encara que crec que fou més important la seva acció cívica i política, de la qual només s'ha publicat que va ser empresonat el 1966 per reivindicar les llibertats catalanes. Des de les eleccions municipals de 1979 i fins que la seva darrera malaltia li ho va impedir, Pere Caner va assistir a les reunions de l'agrupació Independents per a la Renovació Municipal, el cap de la llista de la qual va ser elegit alcalde de Calonge. El 23 de maig de 1979 el ple de l'Ajuntament el va nomenar assessor per a la defensa del patrimoni.

Personalment hauria preferit commemorar el vint-i-cinquè aniversari de la mort de Pere Caner amb un coordinat sobreesforç col·lectiu en defensa del patrimoni cultural i natural que ell en vida estudià i ens descrigué. Si bé el Pla general d'ordenació urbana de 1994 incorporava una relació –mecanografiada el 1980 pel mateix Caner– de monuments històrics i patrimoni natural jurídicament protegits, en la pràctica massa elements patrimonials ja estan destruïts, i quasi tots els que queden estan en perill.

Perseverança en l'acció cívica i política

Tots els que tinguérem la sort de conèixer amb Pere Caner sabem que fou un personatge incòmode per a certs sectors locals, que intentaren marginar-lo. Tan aviat ens deixà, han estat ells els més interessats a enlairar-lo en allò cultural, ja que ara, els és ben igual! El que volen és que Calonge oblidí Pere Caner com un digne símbol de la resistència al franquisme d'altres sectors locals, i ningú persisteixi en la seva important acció cívica i política cap a una comunitat amb valors d'una altra mena.

Portada del pintor Jacint Morera, per a l'obra pòstuma de Pere Caner, *La Vall de Calonge*.

Pere Caner fou abans de tot un apassionat de la Política mb majúscules, de grans ideals comunitaris. Per a propagar-los sense malentesos, mai exterioritzà la seva preferència per algun concret partit polític nacional en minúscula. A nivell local, sí que hi participà activament.

Una de les tasques que el 1979 realitzaren molts ajuntaments sortits de les urnes fou substituir noms del franquisme de les places i carrers per altres favorables a l'actual règim polític. En contrast, Pere Caner elaborà una proposta global per a tot el terme municipal en què no es dedicava cap plaça ni carrer a polítics, d'un o altre signe, línia que l'Ajuntament de Calonge aprovà, encara que amb alguns retocs en altres tipus de noms.

Víctima del franquisme, Pere Caner no pogué continuar exercint de mestre d'escola nacional i treballà els millors anys de la seva vida en l'oficina de l'empresa de la construcció Trias de Sant Antoni. Captà la personalitat i queixes d'aquest nucli, i li dedicà el capítol 11 de la seva guia literària *La terra i l'esperit*. Fa ja molts anys que aconsellà tant a Calonge com a Sant Antoni un canvi d'actitud: «Deixant-ho tot a part, raó o culpa, oblidin el passat i comencin junts el present. Qui és doncs el primer que hauria de donar el pas? Creiem que hauria d'ésser la resta de Calonge, deixar l'orgull de banda, i presentar-se amb els braços oberts».

La memòria històrica

Pere Caner no arribà a veure editat cap dels seus llibres, solament articles seus. Encapçalà *La vall de Calonge* amb aquest lema: «Els municipis són les cèl·lules de les nacions». Gràcies a aquesta seva visió bifocal no es tancà en la seva vila nadiua, però els calongins no coneixen prou la vida i època de Caner.

En efecte, Pere Caner visqué la II República i la Guerra Civil en la seva infància i adolescència. La seva joventut i vida adulta coincidiren amb el franquisme, etapa històrica encara tabú a Calonge, sobre la qual falten estudis globals que ens situïn la figura de Pere Caner, que entretant no podem reduir-la a un embolic d'anècdotes vilatanes. Acabà els seus dies durant la transició, iniciada en morir el general Franco l'any 1975.

En qualsevol societat, els que analitzen qualsevol tema actual solen tenir coincidències i divergències entre ells en diversos aspectes, i ens dibuixen diferents facetes del present. I el mateix passa entre historiadors d'una etapa del passat.

Amb un o altre enfocament, pot ser que algun dia Pere Caner ocupi el lloc que li correspon en la trama de conjunt de la història local, ja que, d'acord amb l'article 44.4 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006, els poders públics han de fomentar la investigació, i segons l'article 54.1 cal vetllar pel coneixement i el manteniment de la memòria històrica. L'historiador Albert Vilar i Massó ens ha anticipat una imprescindible biografia, *Pere Caner, l'homenot de Calonge*, que es remunta a la seva família republicana, amb el seu pare empresonat després de la Guerra Civil. Malgrat això, Pere Caner i amics pogueren instal·lar a final dels quaranta el primer museu (jurídicament una col·lecció) en una casa de la seva família.

Pere Caner, apassionat de la Política amb majúscula, va ser un personatge incòmode per al franquisme de certs sectors calongins

El seu Baix Empordà

Pere Caner també estudià la seva comarca i publicà la visió que en tenia. En el 1981 dos líders culturals, Lluís Esteve, de Sant Feliu de Guíxols, i Pere Caner, de Calonge, fundaren l'Institut d'Estudis del Baix Empordà, que publica cada any un volum amb articles de recerca sobre diversos temes: història (24,14%), arqueologia (17,62%), biografies (16,48%) arquitectura (8,05%), llibres notables (6,90%), geologia (6,51%), i amb menys del 5% altres matèries, entre les quals, geografia. Recerques sobre Calonge i Sant Antoni fins al 2006 ocupaven un 19,17%, i aquest any 2007 es dedicarà a la memòria de Pere Caner un segon volum extraordinari d'Estudis del Baix Empordà sobre temes calongins.

Pere Caner ocupa ja el seu lloc en la primera *Història del Baix Empordà* –obra de diversos autors i editada en el 2006 per la Diputació de Girona– com a arqueòleg, activista cultural i sobretot com a resistent antifranquista.

Any Pere Caner, Calonge 2007

Una important qüestió és si ha sigut una oferta cultural adequada per a un municipi, la població autòctona de la qual en 2002 era de tan sols un 21,50% (vegeu taula). Aparentment insistim en la nostra multiculturalitat, però en el fons és un altre tema tabú. Per ser políticament correctes, massa gent puntualitza sobre la cultura catalana, però sense distingir entre les seves dues variants: urbana (viure en ciutats) i rural (viure en pobles com Calonge i Sant Antoni).

A més, en contrast, ni en 1975 ni en 2002 cap de les cinc principals poblacions del Baix Empordà tenia problemes d'identitat, atès el seu vertebrador percentatge de nadius locals, últimament entre un 35,9% i un 42,4%.

Municipis amb més de 3.500 hab.	Habitants any 2002	Nadius locals	Resta de Catalunya	Fora de Catalunya
1. Palafrugell	19.115	40,1 %	25,3 %	34,6 %
2. Sant Feliu de Guíxols	18.994	35,9 %	30,6 %	33,5 %
3. Palamós - Sant Joan	15.662	39,3 %	29,0 %	31,7 %
4. Torroella de Montgrí	9.004	36,4 %	31,6 %	32,0 %
5. La Bisbal de l'Empordà	8.288	42,4 %	30,5 %	27,1 %
6. Castell - Platja d'Aro	7.691	17,3 %	40,0 %	42,7 %
7. Calonge - Sant Antoni	7.684	21,5 %	40,9 %	37,6 %
8. Begur-Esclanyà	3.626	24,7 %	38,1 %	37,2 %
Total província de Girona	598.112	35,8 %	35,8 %	28,4 %

Procedència dels residents, Baix Empordà, any 2002.

Font: Anuari Social Fundació La Caixa.

Amb el lema «Any Pere Caner, Calonge 2007» l'Ajuntament materialitza amb múltiples actes la proposta de dues entitats culturals, el Centre d'Estudis Calongins Colònic (fundat pel mateix Pere Caner) i l'Ateneu Popular de Calonge. Destaco la jornada del 15 de setembre organitzada conjuntament amb l'Institut Ramon Muntaner i la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana: «Cultura i recerca local al segle XX: dels erudits als centres d'estudis».

Endavant, sempre endavant!

Malgrat aquest lema de Pere Caner, confesso que també m'he deixat influir per la nostàlgia en enfocar aquest Any Pere Caner, i em temo que quan en faci balanç m'adonaré que, d'una banda, no l'haurem desmitificat ni en allò cultural ni en allò personal,

constatant les seves limitacions, inherents a la condició humana, i per l'altra, no haurem divulgat en totes les seves facetes el líder que fou. I sobretot haurà quedat ajornat el necessari debat cultural entre catalans d'avui: les minories autòctones de Calonge i de Sant Antoni i la majoria de nousvinguts.

Sempre recordaré aquell juny de 1982, en què celebrarem els funerals de Pere Caner: com a alcalde de Calonge complí el penós deure de fer dipositar una corona de flors en el fèretre del qui fou el meu principal assessor (els errors d'aquell mandat foren meus), i en la meva intimitat vaig prometre fer servir els seus intel·ligents consells.

Joan Molla Callís és llicenciat en dret i vocal de Recerca de l'Ateneu Popular de Calonge.

Estudiosos a Colomers (Baix Empordà).
Pere Caner, segon per la dreta.

LUÍS ESTEVA